

Adolf Burchardi

født 1829 - død 1891

Af Bent Rasmussen

Om min gode ven Burchardi.

Når jeg netop sætter denne undertitel, har det sine ganske bestemte grunde. Først og fremmest fordi vor gamle formand, overlærer Albert Thomsen, sagde, da han havde hørt nedestående træk: „Begynd skildringen af Burchardi med den lille episode og tag essensen som titel“.

Man har fra forskellige sider i det sidste par år bedt mig om at samle og riste en minderune om mejeriforpagter Adolf Burchardi, Birckingegaard, der på så mange måder: kristeligt, folkeligt, kulturelt og materielt, fik så stor betydning ikke blot for sit sogn, sin egn, nej langt uden for denne. Hans navn kendtes i alle landbokredse og iblandt grundtvigske folk — og det er nok endda for snævert. Jeg vil i det efterfølgende prøve at give et rids af hans betydning; thi skønt jeg kun var 10—11 år, da han døde, står billedet af den ranke og stoute skikkelse for mig, denne elskelige, store børneven, måske netop fordi han på flere måder selv var som barnet, umiddelbar, stolende ubegrænset på dem, han engang havde fået tillid til. Jeg kunne nævne flere ting, men lad det komme frem lidt efter lidt i skildringen, og så må læserne selv finde ud af det.

Da jeg var 7—8 år, var jeg blevet fotograferet, og uden at mine forældre anede det, sendte jeg mit kontrafej til Burchardi med følgende påskrift: „Til min gode ven, Burchardi“. — Et sådant lille bevis på et barns hengivenhed må sikkert have glædet ham. Da jeg siden var derhenne med far, tog han mig i sine arme og

sagde: „Du er en rigtig knop“. Far blev nok forbavset, men da B. havde sluppet mig, lagde han fingeren tværs over munden, Jeg forstod, vi havde noget mellem os, nemlig billedet. Til min fødselsdag fik jeg sendt et album med billedet af Burchardi og et af fru Burchardi med påskrift: „Til min gode ven, Bent“.

Hvem var egentlig denne gode, hjertevarme mand? — Adolf Burchardi — navnet stavedes egentlig Adolph — var født på gården Kuskrog i Kappel, altså nær Slien.

Hans far, Ludwig Burchardi var 35 år, da han ægtede den kun 19-årige Ida Sieck, datter af dr. med. Poul Sieck. Det nygifte ægtepar fik gården Kuskrog i forpagtning 1820.

Fru Ida bevarede, trods det, at der kom et dusin børn i ægteskabet, sit friske, livlige og ungdommelige sind, sit smukke, fine ydre og sit varme, kærlige hjerte, til håret grånede i hendes alderdom. Hendes mand — altså B.'s far — blev lige ved de 90, inden han blev kaldt herfra. Han var børnenes særlig gode ven.

I øvrigt en livskraftig og frodig natur. — Af den store børneflokk døde de fire som små.

I 1842 flyttede familien til Grøngaard i Burkal sogn, nær Tønder. Adolf Burchardi var 13 år, da de kom til Grøngaard og lærte nu, ligesom sine søskende, ved at færdes blandt befolkningen det sønderjyske folkemål, men i hjemmet taltes kun tysk.

Det var jo netop i det bevægede år — 1842 — da Peder Hjort Lorenzen talte dansk — og vedblev at tale dansk — i stænderforsamlingen; men dette danske røre, som derved spredtes i befolkningen, så den vågnede til mere bevidst danskhed, fik ingen strenge til at røre sig i B.'s sind.

Slægten talte en mængde præster i fem generationer, alle havde de virket dernede. Der var i slægten et gennem 400 år nedarvet valgsprog, der lød: „Vær glad, slut dagen med tak, møder du en trængende så hjælp“. Går man, så vidt det er muligt, slægten igennem, vil man få følelsen af, at der har været mange glade mennesker, mange taknemmelige og gavmilde i slægten.

Burchardi sagde som en ældre mand: „Der har været mange glade Burchardi'er, men mærkelig nok ingen, der var rige på jor-

disk gods“. Det passer godt med det forannævnte billede af slægten.

I 1844 brændte Grøngaard ned til grunden. Henad alled kom en nabo for at bevidne Ludvig B. sin deltagelse i ulykken med dens store tab. Han traf Burchardi, hans hustru og deres søn Adolf midt ude på gårdspladsen. Naboen blev vel nok forbavset, da B. på den hjertelige og medfølende hilsen svarede med glædestårer, idet han pegede på sin hustru og søn: „Jeg har kun grund til at sige tak; thi det bedste, jeg ejer, blev reddet“. Disse ord faldt som sædekorn i Adolf B.'s sind, og med det samme slog slægtens gamle valgsprog ned i hans hjerte, så han ikke alene aldrig glemte det, men levede derefter.

Familien var trofaste kirkegængere. En søndag havde præsten talt om det frugtbare, der kan være i at bekende sin synd for en enkelt fortrolig. Tanken fængede straks i Adolf Burchardis påvirkelige sind, og, tænkte han, det må være endnu mere ydmygende og frugtbart at bekende sine ungdomsvanskeligheder for hele menigheden. Da han var et umiddelbart og følsomt gemyt, var der ikke lang vej fra tanke til handling. Han udførte sin beslutning en søndag umiddelbart efter gudstjenesten. — Senere sagde han om denne episode: „Hvor kunne jeg dog gøre det? Nu forstår jeg, at hvad en enkelt fortrolig kan tage alvorligt imod og give råd for, kan let misforstås af de mange“ — og det skete naturligvis også.

Med B.'s livlige temperament og hele indstilling in mente kan man ikke undres over, at han, da krigen brød ud i 1848, med stor begejstring sluttede sig til insurgenterne (de slesvigholstenske oprørere) og meldte sig frivilligt. Ved Bov susede en kanonkugle så tæt forbi hans hovede, så han blev noget døv resten af livet. I 1850 stod han sammen med 28 fætre på Isted Hede og kæmpede for det, han havde kært, *mod* de danske tropper.

Han blev jo senere en så god, dansk mand som nogen, ja man kan måske sige — og lidt til, thi han ville ikke have, at hans børn måtte lære tysk.

Efter krigen måtte han i to år ligge som soldat i København;

men det kulturelle og kristelige røre søgte han ikke forbindelse med — han var slesviger. Derefter kom han hjem til Grøngaard og deltog i alt landbrugsarbejdet her.

Snart kom et afgørende punkt i hans liv. Under et besøg hos slægtninge i Angel møder han en holstensk mejerske, Anna Wohler, som både ved sit takkelige ydre og ved sin rappe dygtighed i mejeriet fanger hans opmærksomhed, ja mere end det — hans sind og tanke.

Efter det ganske korte samvær, det var blevet til, følte han længsel efter og trang til, at hun måtte blive hans livsledsagerinde, og med en sikker tro på, at de kunne gøre hinanden lykkelige. Han rejste dog uden at sige noget til hende om sit hjertes ønske.

Da han kom hjem til Grøngaard, betroede han sig til sine forældre. Faderen sagde: „En sådan sag, vigtig for hele livet, skal man betænke sig på. Vi, din far og mor, kan hverken svare fra eller til i dag, men vi vil gerne dele dit håb med dig. Når du har pløjet vangen, som du er begyndt på, kom så igen til os, så kan vi tale om sagen; men prøv dog på om du kan pløje tanken ned“.

En uge efter var B. færdig med at pløje vangen, og hans far spurgte ham: „Kunne du pløje tanken ned?“ hvortil B. svarede: „Når jeg pløjede den ene vej, pløjede jeg den ned; men når jeg pløjede den anden vej, pløjede jeg den op — og med den sidste fure pløjede jeg den op“.

Således har B. selv senere fortalt det. Underligt synes det måske os, og dog — man forstår, at faderen vil have, at sønnen skal tænke sig godt om, og kan man ikke netop tænke roligt og godt, når man går bag ploven?

Nu forstod forældrene, at det ikke var nogen flyvegrille, men en sikker beslutning, så faderen sagde: „Er det sådan, så er din mors og mit råd, at du rejser hen til pigen og betror dig til hende. Dine forældres velsignelse og lykønskning har du med på vejen; og vi tror også, at du har himlens velsignelse“.

Nogle dage senere tager han derned til Angel, og med bankende hjerte vover han frieriet. Hun falder ham ikke om halsen

eller sige ja; nej, Anna Wohler er af dem, der vil have betænkningstid; men som også er des sikrere, når en beslutning er taget. — Hun svarer: „Kom igen om fire uger, så skal jeg svare“. — Han kom — og hun sagde ja, og det ja efterfulgtes af et såre lykkeligt ægteskab.

Den 9. april 1858 fejredes deres bryllup på Grøngaard. De skulle nu flytte ned til den gård, hans far havde købt til dem i Nørre Farensted, nær Isted. Det var en gård med magre, sandede marker, og gæld var der på den. Sommeren 1859 var så tør, at B. på sine lette jorder næppe avlede udsæden. Det skete to år i træk. Det så derfor broget ud for dem i økonomisk henseende.

Hans svoger, Otto Lawaetz, gift med B.'s søster, hørte herom. Lawaetz var holstener, blev senere også en god dansk mand. Han havde haft en gård i Vestjylland. Med sine årlige studedrifter mod syd havde han gjort rast på Grøngaard og var her blevet kendt med og senere gift med B.'s søster, Charlotte. Lawaetz havde imidlertid købt Refsnæsgaard af godsejer von Barner, der også ejede Kalundborg slots ladegård (nu Kaalund kloster), og Lawaetz havde tillige forpagtet mejeriet på Birkingegaard. Han manglede netop en bestyrer. Så skriver han i 1860 til svoger Burchardi: „Kom og overtag mejeriforpagtningen. I er jo fortrolig med mejeribrug“.

Det smagte ikke det unge ægtepar, fru B. kunne næppe et dansk ord, men nøden tvang dem. De rejste, og lykken ventede dem i en skikkelse, de ikke anede.

Birkingegaard — nu Birkendegaard — ligger ved Værsløv station. Den var oprindeligt et len under Roskilde bisp. Den nuværende gård er oprettet 1684 af Jørgen Bielke af en nedlagt landsby. Den var givet ham af kronen til erstatning for gods i Skaane, som han havde mistet til svenskerne. Samme Jørgen Bielke ejede også en tid Samsø. — Fra 1743 kom gården en tid under Lerchenborg, senere blev den et selvstændigt baroni under Lercherne. — Gården var på 915 td. land (ager, eng og skov).

Burchardis kom altså til Birkendegaard i 1860 og tog straks

energisk fat på deres gerning. Det kom dem til gode, at fru B. var en så kyndig og dygtig mejerske, så der blev lavet fint smør, der solgtes til „over topnoteringen“, som det hed. B. oparbejdede en fin malkekvægsbesætning. Fru B. var altid først oppe om morgenen. Hende mødte B. sædvanligt i køkkenet, og hans morgenhilsen til hende var ofte ledsaget af 2—3 slag over nakken — en noget ejendommelig morgenhilsen, men udeblev slagene, viste hun ham ind for at vaske sig een gang til. Vaskningen havde ikke været tilstrækkelig. — „Jeg må gå bønnens vej“, sagde B., og den kendte de begge.

Når han så var glad, gik han ud for at sige god morgen til sine folk, som han gav hånd, begyndende i mejeriet og sluttende i kostalden. Mødte han et morgengnavent menneske, opmuntrede han vedkommende med nogle spøgefulde bemærkninger. Hjælp det heller ikke, blev den pågældende gerne anmodet om at gå i seng igen. En karl tog engang B. på ordet; men det skete kun een gang, thi en sliq adfærd kunne ikke tolereres af de andre karle.

Får man først lykke til at hilse kærlig god morgen, så går det forholdsvis let at være en glad mand resten af dagen, sagde B.

Vi går nu tilbage til 1860, da det unge ægtepar kom til Birkendegaard. Folk af den støbning, som de to kære mennesker var af, kan jo ikke alene leve for det materielle, selv om det naturligvis har sin nødvendighed, sin store betydning. De fandt hurtigt hen til den unge præst, Vilh. Beck, der var kapellan hos sin fader i Ubby.

Kalundborgegnen betegnedes på den tid som en i åndelig henseende „død“ egn, men den unge kapellan gjorde et stort vækkelsesarbejde. Det viste sig, at der rundt om i egnen sad folk, der havde savnet en levende og frisk forkyndelse. Snart strømmede folk fra egnen om søndagen til Ubby kirke, der ofte var fyldt af en lyttende forsamling, og blandt disse var Burchardi og hans hustru.

Fru Beck var tilmed også fra Holsten. Hver søndag kørte Burchardis til gudstjeneste hos Vilh. Beck, men også til andre tider kom de sammen. Fru Burchardi, der næsten ikke kunne et dansk

ord, da hun kom som husfrue til Birkendegaard, lagde sig hurtigt og energisk efter at tale dansk, og hun lærte det snart perfekt, medens Adolf Burchardis sprog stadig bevarede sit sønderjyske præg.

Så kom 1864. Burchardi blev indkaldt en kort tid, men kom ikke til fronten. En stor sorg var det for dem, at uforstående naboer kaldte dem for tyskere, nogle gik så vidt, at de slog en række ruder ind hos „disse tyskere“; thi de var netop blevet så fuldblods danske og følte helt, at Danmark var deres fædreland. Det varede heller ikke længe, inden alle folk blev klar over det.

Den danske følelse, der i 1864 var så stærkt oppe, tiltalte netop Burchardi. Han har ofte siden selv sagt, at „det var dansk kærlighed, der lærte ham, at også han havde et dansk hjerte“. Han følte sig frigjort og mærkede, at hans natur først kom til sin ret, da han var blevet dansk.

Årene 1864 og 1865 var sikkert nogle af de vanskeligste og i åndelig henseende mest bevægede år i ægteparrets liv. I 1865 mistede de en lille dreng, og samme år var det et ualmindeligt tørt år, så græsset slog fejl, og B. tabte hver skilling, som han havde tjent i de foregående år. Som mejeriforpagter havde han også det til kvægbruget nødvendige jordareal til græs og roer. Han måtte købe foder så vel som flere oliekgær end ellers, og en hel del hø og roer.

Men netop i dette år, 1865, da det så mørkest og sortest ud for Burchardis, fik han en stor og gennemgribende oplevelse, idet cand. theol. Ernst Trier, som netop da oprettede Vallekilde højskole, kom ud på Kalundborgegnen og talte ved en række møder. Burchardi kom til et af de første møder, og han blev straks tiltrukket af den livfulde, temperamentsfulde kandidat Trier og hans gribende forkyndelse om mennesket skabt i Guds billede. B. sagde selv senere gang på gang: „Af Ernst Trier lærte og forstod jeg, at jeg er et menneske skabt i Guds billede, bestemt til at gøre sig jorden underdanig, være dyrenes herre og tragte efter mit rette hjem oven til“. B. blev fra den tid en varm ven af højskolen, særlig af Vallekilde. Med undtagelse af et par enkelte

gange var han til stede, når karle- og pigeskolen skulle åbnes. Han talte ved disse åbningsmøder, stærke og vækkende ord.

For nutidens mennesker lyder det måske mærkeligt, men når B. kom til Vallekilde og var sprunget af hesten, stormede han og Trier imod hinanden og faldt i hinandens arme. Det kunne hælde, at Trier trængte til et varmt ord og en god håndsækning i sin skolegerning, og så sendte han bud efter B., som med stor glæde kom, selv om han måtte ride i storm eller gennem snedriver. De to — Trier og Burchardi — passede så godt sammen, ildfulde, iltre, fromme — man kan vel sige barnligt fromme mennesker.

Dette venskab førte også med sig, at B. kom til at høre og kende Villiam Hoff, der var kapellan hos sin svigerfader, den gamle pastor Bonnevie i „det velsignede Vallekilde“, som B. og Hoff senere betegnede Vallekilde. B. følte sig straks stærkt draget af Hoff's milde og kærlige forkyndelse af evangeliet, frem for Vilh. Becks mere pågående prædikener. I øvrigt stod Beck i en del år i god venskabsforbindelse med Trier og Hoff, flere gange talte Beck sammen med dem ved møder, men som årene gik, kom de mere fra hinanden. Tidligere havde Burchardi og hans hustru såvelsom adskillige andre, der senere sluttede sig til den grundtvigske kreds om pastor Hoff, søndag efter søndag søgt til Ubby, men så blev B. så optaget af Hoff's forkyndelse, at han kørte til Vallekilde for at høre ham, men fru Anna Burchardi kørte stadig til Ubby.

En søndag, da hun som sædvanlig var i Ubby, gjorde Vilh. Beck et stærkt udfald mod disse „Hopsasa Kristne“ — i en anden version hedder det „Halleluja Kristne“ — men da blev fru Burchardi vred og sagde: „De taler som den blinde om farverne“. Da hun kom hjem, tog hun sin mands hænder og sagde: „Nu kan jeg følge dig“, og hun blev nu en lige så trofast kirkegænger hos Hoff som hendes mand.

Den gamle pastor Bonnevie i Vallekilde var død, og folk ønskede, at Hoff skulle være hans efterfølger. Embedet var for stort, ligeså Rørby, så begyndte man at sysle med tanken om at få Hoff ud til Kalundborgegnen.

Nogle folk samledes for at drøfte, hvordan de kunne få Hoff derud. Der kunne dannes en valgmenighed, og Burchardi var straks fyr og flamme for sagen. Det var i 1872—73. Der skal iflg. valgmenighedsloven 20 familier inden for en vis omkreds for at danne en valgmenighed, som selv skulle bygge kirke og præstegård samt lønne præsten. Ved det afgørende møde var der kun 19, men udenfor — skriver pastor N. A. Jensen — gik

A. Burchardi 1887

et fattigt landpostbud og talte på knapperne: skal — skal ikke? Det blev til: skal. Han gik ind og blev modtaget med salmen: Alt står i Guds faderhånd. Beslutningen var taget. — Det var en mand, som B. en vinterdag i 1866 under en ridetur til Kalundborg havde truffet siddende i en vejgrøft, læsende i biblen. Han var lige kommet fra Kalundborg sygehus og havde intet arbejde. B. kom straks slægtens valgsprog i hu: Hjælp den, der trænger. Han skrev på et papir nogle ord til sin kone og bad ham bringe hende brevet, og der stod, om hun ville give ham mad og lade ham blive, til Burchardi kom hjem. Han fik så arbejde hos B., som senere fik ham ansat som postbud.

Palmesøndag indviedes Betlehemskirken i Ubberup. Ingen frydede sig mere end Burchardi. Alle havde bidraget, hvad de kunne, arbejdere og håndværkere med arbejde. B.'s havde ydet så meget, at der ikke kunne blive til nyt tøj, hverken til forældre eller børn, men glade var de.

En aften, da B. gik fra et dagligstuemøde i København hjem til sit hotel, smånynnede han på aftenens sidste sang. En af gadens løserere eksistenser vrissede af ham og sagde: „Åh, I er slet ikke bedre end vi andre“. — „Nej“, svarede B., „vi er ikke bedre, men vi har det bedre“.

Det var også B., der i 1890 satte mod i den fra Vartov udrådte kreds til at danne Københavns valgmenighed.

Man forstår ikke, hvordan han foruden at passe sin store bedrift kunne overkomme så meget andet. En af grundene må vel være, at fru Anna B. var en energisk og dygtig kvinde, både som husmoder og som mejerske. — B. blev lidt efter lidt en kendt taler ved landbomøder og andre møder ud over landet. Det var ikke retoriken, der fængede i tilhørerne, men den livfulde, glødende måde han fremsatte sine tanker på. Foruden ved landbomøder talte han ofte, når der skulle oprettes mejerier, han gik særdeles ivrig ind for oprettelse af gymnastik- og skytteforeninger, for friskoler og de frie menigheder. På sine ældre dage sagde han: „Jeg har fået et forkert modersmål. Jeg blev først rigtig mig selv, da jeg fik et dansk hjerte“.

En dag stod baron Lerche, Birkendegaard, og hans forvalter og drøftede, hvad der hørte til for at være et dannet menneske. „Pæne manerer og to fremmede sprog“, sagde baronen. Nej, eet sprog måtte være nok, mente forvalteren. „Hej“, råbte de til B., som netop kom over gårdspladsen, „lad os høre Deres mening om dannelse“. Uden et øjebliks betænkning svarede B.: „Ethvert menneske, der er sig bevidst at være skabt i Guds billede, og i kraft af denne bevidsthed vil gøre en tjenergerning i det samfund, han tilhører, og taler sit modersmål uden mislyde, er et dannet menneske“. — „Det var sgu' en anden forklaring, drøj nok at tage imod“, sagde baronen.

B. havde engang været i Ryslinge for at købe kvier, var hos Birkedal og med ham i valgmenighedskirken. Da han kom hjem, sagde han til sin ven, proprietær Holm, Ubberupgaard: „De sang i Ryslinge, som Guds engle i himlen må synge“. — „Så tager vi på søndag ind til Vartov, så skal du høre sang“, svarede Holm. Således kom B. i forbindelse med Grundtvig.

Hjemmet

Det var et dejligt hjem at komme i; altid syntes Burchardi trods megen økonomisk modgang at være i udmærket humør. Når vi kom derhen lørdag aften for at komme i Ubberup kirke

dagen efter, var der altid hyggelig samtale, og alle var med ved husandagten.

Søndag formiddag kørte vi så i charabanc med B. som kusk til kirke. B. gik altid med bowlerhat. B. havde på grund af sin døvhed plads lige neden for prædikestolen. Når B. gik op til sin plads, hilste han til alle sider med sit goddag, goddag, og alle hilste smilende igen.

Familien Burchardi spiste altid ved samme bord som folkene. En søndag stod middagen på kødsuppe, og da der netop den dag, jeg tænker på, var kommet uventede gæster, måtte fru B. spæde suppen op, „men der er Guds druelse i den“.

Engang da biskop Rørdam var på besøg, blev han ikke lidt forundret ved at skulle sidde ved det lange bord sammen med folkene.

Mange unge mennesker kom for at lære mejeribrug, og de har vidnet om det. Således fortæller pastor N. A. Jensen: „En dag for nogle år siden, da jeg havde en samtale med folketingsmand Jørgen Jørgensen (Lejre) og kom til at nævne B.'s navn, udbrød han med varme: „Ja, der var godt at være! Min mor har tjent hos dem og kunne ikke noksom rose dem for, hvad hun lærte af dem både timeligt og åndeligt“.

Forstander Brinch Lassen, Tune landbrugsskole, skrev i „Vort Landbrug“ bl. a.: Mange af læserne har sikkert kendt Burchardi eller lært noget af ham. Han var med til at stifte bladet, og han var ganske fortrinlig ved sådanne lejligheder, thi hvor han fik øje på en sags kerne og så, at den var god, kunne han med sin ildfulde tale rydde alle hindringer bort og bibringe alle tilhørerne samme tillidsfuldhed som den, hvoraf han selv var besjælet.

Så omtales B.'s store indsats for kvæg- og mejeribrug. Han indførte centrifugen som en af de første i landet. I de sidste år var han stærkt optaget af svineavl og var med til at oprette Holbæk svineslagteri.

Som lærested var Birkendegaard velkendt, og et stort antal mænd og kvinder har for kortere eller længere tid været hos Burchardi, bl. a. forstander Brinch Lassen, som mindes den tid med stor taknemlighed.

Fru Burchardi var den egentlige leder af mejeriet og magtede fuldt denne opgave. Nogle få „runder“ daglig gennem mejeriet var nok for hendes imponerende dygtighed til at holde alt i den rette gænge. Jeg mindes endnu, hvorledes hendes bemærkning om, at „mejerskens sved feder osten“, kunne få os til at arbejde, så denne vædske flød i strømme under ostemassens ælting, fortalte Brinch Lassen.

Hjem og mejeri var en skole for mange unge karle og piger, hvor de nød ikke blot en uddannelse, men også en opdragelse, som kendtes hele deres liv. Der var meget at bestille, men arbejdet gik med liv og lyst. Og så sagde B. ofte til dem, at „arbejdet er det samme før hvilen, som hungeren før maden, uden at disse går forud, smager ingen af delene“. — Adskillige samsinger har også givet mig vidnesbyrd om betydningen af deres ophold hos B. på Birkendegaard.

Et træk, som var typisk for Burchardi, fortalte min afdøde svigerfar, Jens Snedker. Han var i 1874 hos Andreas Bendtsen, Vallekilde. De havde til fru Hoff's fødselsdag lavet et havehus, som om natten skulle stilles op i den nyanlagte have ved præstegården, så det kunne stå færdigt om morgenen, når præsteparret kom op. Da tømrerne sent på aftenen nåede ud og fik læsset af, så de, at der manglede een ting — hvad skulle de gøre, skulle det nu ikke lykkes. Pludselig og på een gang blev de klar over, at de måtte henvende sig til Burchardi. Han blev kaldt op af sin søde søvn og sat ind i situationen. En af de gamle vallekildeelever blev purret ud og skulle tage den lette jagtvogn og køre til Vallekilde efter det manglende. Selv kørte B. noget senere ud imod køretøjet, men da han havde fået træstykket i giggen, så i flyvende fart til Ubberup.

Om morgenen, da præsteparret kom op, vajede det nye Dannebrog over det nye havehus. B. og fru B var der, og hans høj-røstede stemme — som døve folk gør, talte han altid meget højt — lød: Go'da', go'da', og til lykke! — Så kom da Vallekilde-tømrerne og B.s ind til morgenkaffe og morgenandagt hos det glædestrålende præstepar.

Ja, mange minder kunne fremdrages om denne enestående,

friske, ejegode og glade mand, som ydmygt bekendte: Gud alene æren. — Da han havde rundet de tre snese, blev han syg, og han længtes efter sin Anna, der var død nogle år forud. Datteren Emma B. passede ham udmærket. Hans sygeleje var meget pinefuldt, og dog kunne han være en trøst og styrke for børnene og de mange besøgende, der kom for at se til ham.

Knap 10 år travede jeg en dag fra Asminderup, hvor jeg sammen med et par jævnaldrende fra Røsnæs var på besøg, ad vejen til Birkendegaard. Jeg ville hen og se til min gode ven, Burchardi, som jeg havde hørt var meget syg. Da jeg kom, lyste et strålende smil op på den store børnevns ansigt, så jeg sagde: „Du er da ikke ret meget syg, vel?“ — „Jeg er i alle tilfælde glad, at du kom, og tænk så, at jeg snart skal møde Anna, så jeg har nok meget at være glad for.“ — Da jeg gik, var jeg glad, fordi jeg ikke troede, at B. var så syg, men også, fordi han, da jeg gik, lagde hånden på mit hovede og sagde noget som: „Gud være med dig!“ — Jeg mindes også, når B.'s vogn rullede op for skolen, da stod solen i zenith, der var jubel.

I sin dødsstund blev Burchardi spurgt af sin datter: „Er du glad, far?“. Han svarede et lydeligt ja, og så døde han. Han levede og døde som en glad mand. Den 13. januar 1892 sov B. ind, og ugedagen efter fandt jordpåkastelsen sted fra Betlehemskirken, hvor der blev talt af Ernst Trier, Vallekilde, forretningsfører Gabe fra Københavns valgmenighed og pastor Vill. Hoff. Elever fra Vallekilde bar kisten ud. Han blev jordfæstet ved siden af sin hustru på Vørslev kirkegård; thi der var dengang ingen kirkegård ved valgmenighedskirken. — I valgmenighedskirken lod menigheden opsætte en lille sort marmortavle ud for hans plads i kirken. Der står bl. a. det ord: „Gud er kærlighed“.

Alle vi, der har kendt Burchardi og hans hustru samt hjemmet på Birkendegaard, takker for mindet om disse to mennesker og deres færden og virken.

Litteratur: Holger Begtrup: Grundtvigske hjem.
 N. Clausen Bagge: do.
 Vort landbrug 10. årg., 1892.
 N. A. Jensen: Flensborg Avis.

Et brev fra Burchardi til en god ven, gårdejer R. P. Gylling i Tranebjerg.

Birckendegaard, d. 14. juni 1875.

Kjære ven!

På din venlige indbydelse til morgen d. 13. ds. kan jeg ikke lade være at svare straks igen og takke dig, fordi du ville have mig med ved det dejlige venstremøde, som I kjære samsøboere vil holde. Jeg kan ikke komme, for det første kan jeg endnu ikke rejse fra min hustru, og for det andet er jeg bunden ved et løfte, jeg har givet Lawaetz og Holm i et år ikke at tage personlig del i noget politisk møde; det vil vistnok falde mig trangt, fordi jeg forudseer, at der vil komme alvorlige tider over vort kjære Danmark, over vort kjære folk. Efter min mening er det første kanonskud falden, nu ved dannelsen af dette ministerium, ja, signalet er givet, hver mand på sin post, og nødig ville jeg nu stå som tilskuer, du ved, at jeg er af de naturer, der let blusser op, det forekommer mig nu, at er det sandt, at der går en republikansk strøm igennem det danske folk nu, så er der ved dannelsen af dette ministerium gydt olie til ilden. — Ja, kjære ven, det vil give en kamp, men ikke sandt, vi frygter ej. Men vore hjerter ere blødz („bløder“), vi havde gerne set, at frihedstræet kunne have skudt stærkere rødder og båret frugt, ved synet, at klasseforskellen forsvandt, og kærlighed forandre os alle; men lader os huske på, at træet blev plantet i jord fuld af ukrudt, og at vi mange år har givet ukrudtet lov til at brede sig, ja, fik undertiden lov at vokse så højt, at træet endda blev beklippet (1866), vi var for bløde; nu må vel spaden til, der må vel prøves, ja, end må der vel spændes bue. —

Det er prægtige mænd, du nævner i dit brev, som vil gæste eder. Gud give dem kraft og visdom til at føre sværdet; jeg ved ikke, om Krabbe mindes mig, jeg var så glad for ham ved et møde i Tommerup ifjor, hvor han ærlig kjæmpede med åben pande, men hans modstandere med falsk mærke.

Hils dem alle (venner og politiske meningsfæller).

Berg må du endelig hilse og sige ham, at mit løfte smertede mig, da han var i Becks kro mig så nær, og jeg ikke måtte hilse på ham, sig ham, at jeg holder af ham; men sig ham ogsaa, at jeg undertiden ængstes lidt ved ham, når jeg ser eller hører ham træde frem, og tale store ord og slå kjæmpeslag, sig ham kuns, at jeg som undertiden ængstes ved, at hans eget jeg skal løbe bort med ham; bed ham om at holde fast ved sin barnetro, den er stærk til at kunne overvinde alt jættevæsen.

— Klaus Berndsén kunne du bringe en lignende hilsen, ogsaa A. Tange, de sidste forstod jeg rigtignok ikke nu ved slutningen af samlingen, de gode 30 mennesker er jo lidt skyld i, at vi fik et sådant ministerium, men det kan jo være, at vi nu næste vinter kan få ende på, at der spilles komedie med det danske folk. — Underlige tanker kan man undertiden få, sådan gik det mig i går ved sengetid, over, at da Jesus bragte os frihed, da var det toldere og syndere, der holdt sig nær til ham, men farisæere og skriftkloge foragtede ham;

er det nu ikke mærkeligt nu med kong Frederiks gave: Vi små folk er glad ved den, men „skriftkloge og farisæere“, de vil helst begrave den. — Jeg håber at komme over til dig endnu denne sommer, måske du ellers ville være kommet herover. — Hils din hustru, vi er Gud ske lov alle raske, og vor Herre velsigned os jo med dejlig regn, ja, han er god, han lader det altid regne ned over os. Han vil også hjælpe os i kampen for frihed, fordi han vil kun være konge over frie folk.

Lev vel, vil du hilse den kære Rasmussen, jeg kan se hans glæde ved mødet, men hils nu også til den anden side, de kære gamle Husums, og sig kuns til Elise Husum, at hun måtte gerne skrive til mig engang, jeg vidste i forvejen, at jeg var glad derved.

Du kunne så løseligt spørge hende, om hun kunne tænke sig at tage min lille Emma til efteråret i hendes skole, og så kunne du så løselig spørge farver Lund og hans hustru, om de kunne tænke sig dem at tage en sådan en lille vildsak i kost, jeg har 120 rdl. om året at betale for hende, det var et år, mere har jeg ikke.

Johannes kommer så til Rasmussen, så har jeg ikke lærerinde.

En ventlig hilsen fra din lille ven

A. Burchardi.

Når dette brev medtages, „in ex tenso“, er det, fordi det giver et godt billede af denne varmhjertede, barnligtroende mand, såvel som hans ivrige modstand mod 1866 forfatningen.

NAVNELISTE:

Lawaetz, Otto, proprietær, Refsnæsgård, og Holm, Emil, ejer af Lerchenfeldt — begge ivrige højremænd, Rasmussen, Lars, kbmd. i Ballen, G. Husum, præst i Tranebjerg, Elise Husum, hans datter, havde sammen med sin søster Marie en lille privatskole i præstegården.

Krabbe, Christoffer, folketingsmand for Kalundborg-Samsø. Berg, Christen, fltmd., venstrefører, Berntsen, Klaus, fltmd., de moderates mand. Tange, A., fltmd.

B. R.